

TEMA • FISKEOPPDRETT

Klar for oppdrettskamp

Mens regjeringen vil femdoble mengden oppdrettsfisk, setter landets fjerde største oppdrettskommune foten ned.

Alta-ordfører Monica Nielsen (Ap) går i bresjen for et

ORDFØREROPPRØR.

ALTA

- Altaelva er en del av identiteten til folk. Vi er stolte av den. Denne juvelen kommer ikke tilbake igjen hvis den blir ødelagt, sier ordføreren.

Mens den nasjonale laksefjorden trekker et siste, iskaldt vinterpust før vårens storinnrykk av fiskeentusiaster, forbereder Monica Nielsen seg til kamp. Den unike villaksstammen er nok en gang satt under press. Forrige gang var da Altaelva ble bygd ut. Nå er det store selskaper og regjeringens ambisjoner for oppdrettsnæringen som engasjerer politikerne og lokalbefolkningen sterkt.

Alta har hatt oppdrett helt siden 80-tallet og er i dag blant landets største på feltet. Det gir arbeidsplasser og positive ringvirkninger for blant annet leverandørindustrien, påpeker ordføreren. Men næringen preges også av lakselus, annen sykdom og rømninger.

En ny studie fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) viser for første gang at genetisk påvirkning fra rømt oppdrettslaks gir færre store villakser. Forskerne skriver i sin rapport at det er mindre genetiske forskjeller mellom villaksbestander nå enn tidligere, og årsaken er store og vedvarende innslag av rømt oppdrettslaks i elvene.

Veterinærinstituttet har i flere år advart om at lakselus er et problem for både oppdrettslaks og villaks, og ifølge en ny rapport vokser sykdomsproblemene i norske oppdrettsanlegg. Nielsen er bekymret for villaksens framtid.

- Utfordringene gjør at det er veldig viktig hvordan vi politisk og administrativt forvalter sjøområdene, sier hun.

I likhet med flere andre kommuner, setter politikerne i Alta nå foten ned for økt oppdrett. Samtidig har regjeringen ambisjoner om en fem-

dobling av oppdrett innen 2050. Det betyr at dagens 1,2 millioner tonn oppdrettslaks kan bli til 5 millioner tonn.

I fjor var sjømatnæringens bidrag til Norges BNP på 93 milliarder kroner, og det største bidraget kom fra oppdrett, viser en ny rapport fra SINTEF Ocean.

- Størst trykk i nord

Det største trykket som følge av vekstambisjonene, vil ifølge Alta-ordføreren komme i Nord-Norge. Det er her de gode arealene for oppdrett finnes fordi luseproblemet er mindre her, sier hun.

Nielsen sitter i styret i Nettverk for kyst- og fjordkommuner og går i bresjen for et ordføreropprør foran høstens stortingsvalg. Ordførerne i 71 oppdrettskommuner fra Tvedestrand i sør til Nordkapp i nord krever at kommuner som legger til rette for næringen, skal få sin andel fra øk-

– Denne juvelen kommer ikke tilbake igjen hvis den blir ødelagt, sier ordføreren Monica Nielsen (Ap) om den lakserike Altaelva. Hun krever at kommunen får større råderett over kystarealene og inntekter fra verdiene som skapes i oppdrettsnæringen.

ningen, samt større råderett over egen kystsoner.

– Skal regjeringens ambisjoner innfris, må man ha kommunene med på laget. Vi må få inntekter for å være tilrettelegger, og vi må få mer medbestemmelse over våre arealer. Med litt samspill kan man oppnå disse ambisjonene, men jeg tror ikke man oppnår det ved å være i konflikt med kommunene, sier Nielsen.

Ny avgift

I dag får vertskommunene inntekter fra havbruksfondet, som ble opprettet i 2016. Men tildelingene fra fondet er basert på vekst, og det har så langt gitt svært lite penger til kommunene.

– De som tar økninger i produksjonen og tilrettelegger for det, skal få betalt for det. Vi som har gått foran, skal ikke få noe for produksjonen som det er tilrettelagt for tidligere. Det er ikke riktig, sier Nielsen.

MED PÅ LAGET Skal regjeringens ambisjoner innfris, må man ha kom- munene med på laget

**Monica Nielsen (Ap),
ordfører**

Hun mener tiden er overmoden for en ny avgift. Hvordan den skal fastsettes, er et stort diskusjonstema. Osterøy-ordfører Jarle Skeidsvoll (KrF) foreslår at oppdrettselskapene overfører 1 krone for hver kilo fisk de produserer til vertskommunene, eller rundt 1,7 prosent av eksportverdien av oppdrettslaksen i fjor, skriver Stavanger Aftenblad.

Alta-ordføreren er tilhenger av en arealavgift, men understreker at det viktigste er at en ny avgift kommer kommunene til gode. Hun er glad for at både hennes eget parti og KrF har satt saken på dagsordenen foran stortingsvalget.

I Aps program som ble vedtatt på landsmøtet nylig, heter det at «*vertskommunene må sikres stabile, forutsigbare inntekter for bruk av areal og for å tilrettelegge for nytt areal for oppdrettsnæringen også når det ikke er vekst*».

Videre heter det at «*oppdaterte planverk er vik-*

tig for å motvirke arealkonflikter. Det gir næringen også forutsigbarhet. På sikt bør næringen i større grad kunne ta i bruk nye arealer som i dag anses som uegnet til havbruk», og:

«*Næringen må finne løsninger på utfordringer med lus, rømming og avfallsutslipp. Den må sikre god drift som ikke truer miljøet, og som ivaretar vårt nasjonale ansvar for å sikre villaksen*».

Vil ha mer kontroll

Når det gjelder råderetten over kystområdene, er det i dag slik at kommunene, gjennom plan- og bygningsloven, forvalter arealene i egen kommune og setter av områder for oppdrett. Der stopper kommunenes makt og myndighet.

I motsetning til i andre plansaker, er kommunen kun høringsinstans i spørsmål som vedrører

økning av biomasse innenfor områder avsatt til oppdrett. Avgjørelsesmyndigheten ligger hos fylkeskommunen, med ankenmulighet til Fiskeridirektoratet.

Flere kommuner opplever press innenfor de områdene de har satt av. I Alta har politikerne sagt nei til søknaden fra Norway Royal Salmon (NRS) Finnmark om å utvide biomassen med 1.800 tonn på en lokalitet som allerede er i drift i Store Kvalfjord.

Ordføreren sier kommunen har opplevd at politikerne har sagt nei til økning og at fylkeskommunen har støttet dette. Men oppdrettsaktørene har anket til direktoratet, som har gitt tillatelse til å øke produksjonen.

Denne gangen har ordføreren et enstemmig formannskap i ryggen i et forsøk på å benytte et nytt virkemiddel: Der som øvrige myndigheter går på tvers av kommunens ønske, vil kommunen bruke plan- og bygningsloven og innføre et midlertidig bygge- og deleforbud, noe som vil blokkere for den planlagte utvidelsen til NRS.

Alta har startet arbeidet med ny arealplan, og gjort det klart at det skal foretas en ny miljøkartlegging før det legges til rette for økt oppdrett. Rapporten er ventet senhøstes 2017. Siste undersøkelse i ofentlig regi ble gjort i 2004.

- Miljøundersøkelsen blir viktig for å se hva slags påvirkning oppdrettsnæringen har. Dette er en kjempestor sak som engasjerer mange i Alta. Det er mye synsing. Når vi får denne kartleggingen, har vi fakta på bordet. Da vil det bli en politisk diskusjon om hvordan vi skal ha det i fremtiden, sier Nielsen.

- Forholder oss til arealplanen

Det er i dag tre store oppdrettsaktører i Vest-Finnmark, Øst-Finnmark og Troms, blant dem Norway Royal Salmon, som har sju lokaliteter i Alta.

Daglig leder Per Magne Bølgen sier de aksepterer at kommunen har sagt stopp til økt biomasse i Store Kvalfjord, men at selskapet forholder seg til dagens arealplan.

- Kommunen har allerede en arealplan som de har satt av til akvakultur på forskjellige plasser. For vår del gir dette forutsigbarhet. Det er arealplanen vi forholder oss til. Derfor søker vi utvidelse på de lokalitetene vi føler er bra.

- Har du forståelse bekymringen for Altaelva?

- Ja, men ikke for hvorfor man velger å stoppe det helt.

- Kommunene krever mer av verdiene tilbake i form av en avgift. Hva tenker du om det?

- Oppdrettsnæringen har allerede store ringvirkninger. Jeg mener at akkurat nå skal ikke oppdrettsnæringen mene så mye om dette. Det får bli politikerne som mener noe.

LISA RYPENG, 958 94 574
lisa@kommunal-rapport.no
tekst og foto

FAKTA

Nettverk fjord- og kystkommuner

- ♦ Har **71 kommuner** som medlemmer og har lenge jobbet for at det skal innføres en arealavgift på havbruksanlegg som skal gå til kommunene.
- ♦ Fikk ikke gjennomslag for **arealavgift** da havbruksmeldingen ble behandlet i Stortinget i 2015.
- ♦ Stortinget opprettet i stedet **havbruksfondet**, som skal utbetale vederlag for nye konsesjoner og vekst til kommunene.

Per Magne Bølgen i Norway Royal Salmon forstår politikernes bekymring for Altaelva, men ikke at de sier nei til at selskapet kan øke produksjonen.

Det innføres 13 produksjonsområder for oppdrettsfisk langs kysten. Veksten skal styres gjennom et «trafikklyssystem» basert på miljøindikatorer.

FOTO: NTB SCANPIX

Planer for oppdrettsvekst

- ♦ Regjeringen vil **femdobble produksjonen** av oppdrettsfisk innen 2050.
- ♦ Kampen mot **lakselus** intensiveres. Nye regler trer i kraft 1. oktober i år.
- ♦ Det innføres **13 produksjonsområder** langs kysten, og veksten skal styres gjennom et «trafikklyssystem» basert på miljøindikatorer.
- ♦ I første omgang er miljøindikatoren lakselus påvirkning på **villfisk**.
- ♦ Selskaper som får grønt lys, kan få vekst. De med gult og rødt lys, står på stedet hvil til neste evaluering i 2019.

- Kommunenes inntekter må følge vekst

Det er altfor tidlig med en ny diskusjon om innføring av **AREALAVGIFT** for oppdrettsnæringen, mener statssekretær Roy Angelvik (Frp) i Fiskeridepartementet.

- Ordningen må sees i sammenheng med det nye systemet for kapasitetsvekst (se faktaboks), som vil tre i kraft i høst. Jeg synes vi skal la havbruksfondet virke i en periode og så vurdere effekten av det, sier Angelvik til Kommunal Rapport.

I forbindelse med at havbruksmeldingen ble behandlet våren 2015, tok Stortinget stilling til om det skulle innføres en arealavgift som ville medføre inntekter til kommuner hvor det drives lakse- og ørretoppdrett.

Løsningen ble et slags kompromiss, gjennom opprettelsen av et fond. Havbruksfondet ble opprettet i 2016 og har ennå ikke gitt kommunene inntekter.

Statssekretæren sier han er klar over at enkelte har en oppfatning av at ordningen ikke fungerer.

- Til det vil jeg si at havbruksfondet ikke er ment å være en inntektsgaranti, men en ordning der kommunenes inntekter følger veksten i næringa. Her må vi ha et langsiktig perspektiv. Når det er vekst i næringen, blir det

midler å fordele. Regjeringen har store ambisjoner for næringen og legger til rette for framtidig vekst, sier Angelvik.

Nye regler for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett vil tre i kraft senere i år, og først da kan kommunene ifølge Angelvik forvente at det vil komme inn penger til havbruksfondet av en viss størrelse. Med fondet skal 10 prosent av inntektene fordeles mellom kommuner hvor det har blitt klarert nye lokaliteter de siste to årene.

- La meg gi et eksempel. Hvis det et år betales inn vederlag fra vekst på 400 millioner kroner, betyr det at 40 millioner kroner skal fordeles mellom kommuner med nye lokaliteter. På toppen av dette skal de resterende 70 prosent i havbruksfondet fordeles mellom alle kommuner og fylkeskommuner med oppdrettsvirksomhet. Jeg tror de fleste kommunene vil se at summen av dette er en betydelig gulrot, og at de fortsatt vil være med på laget for å legge til rette for oppdrettsnæringas videreutvikling.

VEKST
Når det er vekst i næringen, blir det penger å fordele

Roy Angelvik (Frp), statssekretær i Fiskeridepartementet